

N^o
103

**KERNSTOK KÁROLY
PADON ÜLŐ KALAPOS NŐ
A NYERGESI KERTBEN,
1908–1909 KÖRÜL**

1. Kernstok Károly feleségével a nyergesi kertben.

Nº103

KERNSTOK KÁROLY (1873–1940)

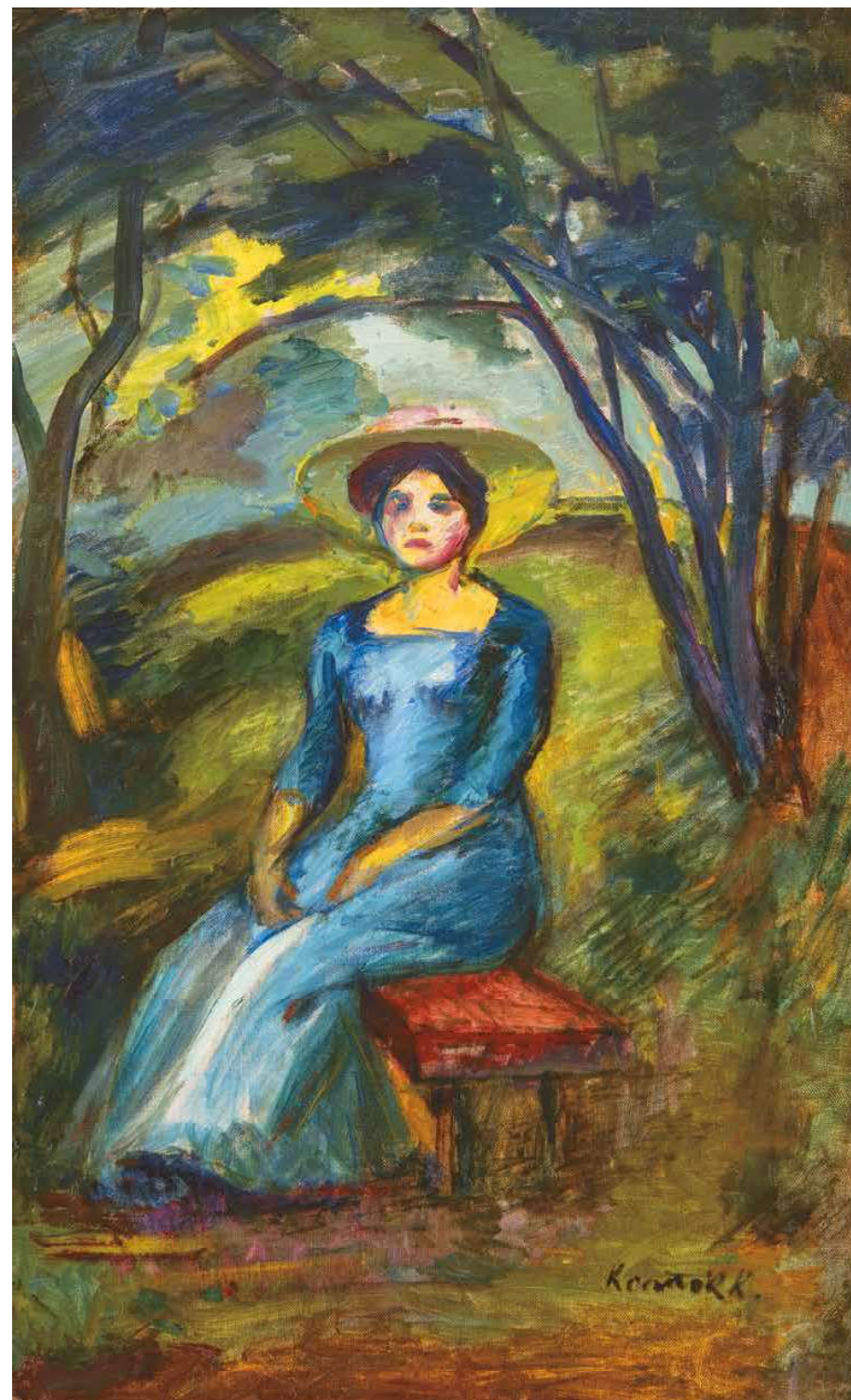
Padon ülő kalapos nő a nyergesi kertben, 1908–1909 körül |
Woman in Hat sitting on Bench in the Nyerges Garden, around 1908–1909

Olaj, vászon | Oil on canvas, 96,5 x 58 cm
Jelezve jobbra lent | Signed bottom right: Kernstok K.

Kezdő ár | Starting price: 8 500 000 Ft / 22 135 EUR
Becsérték: 12 000 000 – 16 000 000 Ft
Estimate: 31 250 – 41 667 EUR

2. Képünk hátoldala

3. A Kernstok villa Nyergesújfalun

A NYERGESI KERT „VAD” NYUGALMA

4. Kernstok Károly Nyergesújfalun

Kernstok Károly a huszadik század első éveiben már befutott, elismert művésznek számított Magyarországon, így amikor 1907-ben megszerveződött a M.I.É.N.K., a Magyar Impressionisták és Naturalisták Köre, olyan idősebb, nagy tiszteletben álló mesterekkel léphetett egyenrangú félként az alapítók sorába, mint Ferenczy Károly, Szinyei Merse Pál vagy Rippl-Rónai József. Ekkoriban gyakran megfordult Párizsban is, ahol közvetlen testközelből figyelhette a legmodernebb stílustendenciák alakulását, sőt magukkal a stílusformáló mesterekkel is találkozhatott, mint például Henri Matisse-szal vagy Pablo Picassóval Gertrude és Leo Stein híres szombat esti összejövetelein a Montparnasse-on. Ezekre a zártkörű művészeti szalonokra barátja, Czöbel Béla közbenjárásával nyert beavatást, akit 1907 nyarán meghívott nyergesújfalusi birtokára, hogy együtt fessenek, gondolkodjanak, beszélgessenek a művés-

szet megújításáról, a festészet legújabb útkezeséről.

Czöbel ekkor már a francia fauve-okkal, a Matisse körül csoportosuló vadakkal egy teremben állított ki a párizsi Salon d'Automne és a Salon des Indépendants kiállításain, és túlzás nélkül állítható, hogy a korszak nemzetközi élvonalához magyar művész ekkoriban nem állt közelebb. Kernstok tehát Nyergesújfalun nem csupán a néhány hónappal korábbi párizsi tapasztalataiból meríthetett, de vidéki birtokának nyugalmat árasztó környezetében az a furcsán fordított helyzet állt elő, hogy egy nálánál jóval fiatalabb festőtől inspirálódhatott, tőle leshetett el a sajátjától lényegesen modernebb fogásokat, és általa tehetett magává egy radikálisan újszerű festői szemléletet. Czöbel elementáris hatást gyakorolt Kernstokra, aki portrét is festett fiatal barátjáról ezen a nyáron. Ez a korszak határozott cezúrárt húzott tulajdonképpen mindkét művész pályáján.

AZ UTAK ELVÁLTAK / KERNSTOK ÚTKERESÉSE 1908–1909 KÖRÜL

A következő évben, 1908 nyarán újabb vendég érkezett a Duna menti Kernstok-kúriába, Márfy Ödön, akit szintén kivételesen Kernstok javaslatára vettek fel a M.I.É.N.K. alapítótágjai sorába, éppen úgy, mint Czöbelt. Ez a nyár is hasonlóan telt az előzőhöz, a fiatalabb kolléga, Márfy világos, üde és felfokozott színekkel telített palettája, ösztönösen spontán, fűgőn virtuóz ecsetjárása, Czöbel fauvizmusával párhuzamba állítható modernsége szintén óriási hatással volt Kernstokra. Róadásul ezek az impulzusok Nyergesen keveredtek is, hiszen Márfy Czöbel otthagytott fauve festményeiből is meríthetett, tehát ő már a láncreakció következő fázisát képezte. Ez a pár év, ez a néhány nyár Nyergesújfalun a magyar fauvizmus egyik bölcsőjévé avatta.

A rákövetkező esztendő végén, 1909 decemberében végképp elváltak az utak, és a M.I.É.N.K. útkezesői – akit ebben az időszakban előszeretettel neveztek a francia chercheur kifejezés mintájára „keresőknek” – kiválva a szélesebb csoportból, a szűkebb baráti kör művészeinek sebtiben összegyűjtött mindössze 32 festményével, megrendezték első csoportkiállításu-

kat a budapesti Könyves Kálmán Szalonban „Uj Képek” (sic!) címen. Ezt az akkor csoportnévként is funkcionáló címadást 1911-ben váltották fel a Nyolcak névre, amikor a csoport hivatalosan is megalakult.

1909–1910 telén kétségtelenül Kernstok állt a társaság élén, és a korszak kritikusai is leginkább az ő vészain látták a paradigmaváltás egyértelmű térhódítását. Lukács György a korszak alapvető teoretikus írásaként méltán elhíresült *Az utak elváltak* című esszéjében is elsősorban Kernstok Könyves Kálmán Szalonban kiállított műveire, valamint a festő Galilei Körben elhangzott *A kutató művészet* című beszédére reflektált rendkívül pozitívan, megkülönböztetett lelkesedéssel.¹

Kernstok azonban kapott hideget is a kritikusoktól, ugyanis a konzervatívabb szemléletű zsurnaliszták értetlenül álltak a művész ultramodern páfordulása előtt. Elítélték az általuk amúgy elismert mestert, amiért háttal fordított korábbi önmagának néhány ifjú forradalmár-titán vezérékét. Kernstok ekkoriban valóban meglepően újszerű alkotásokkal rukkolt elő, amelyekkel valósággal sokkolta a korabeli közönséget.

5. Czöbel Béla: Nyergesújfalusi udvar, 1907

6. Kernstok Károly: Parkban ülők (Délutáni pihenő), 1909 körül

KÉP AZ ISMERETLENBŐL

A teljes ismeretlenségből most előkerült, korábban reprodukción sem számontartott festmény stílusa alapján egyértelműen Kernstoknak ehhez az útkereső, a régivel már szakító, a határozott paradigmaváltás felé haladó korszakához köthető. Szerencsés, hogy több hasonló témájú, nem sokkal korábbi művével is összehajthatjuk e hosszú lappangásból felbukkant festményét. Olyan előképek szolgálnak erre az összevetésre, mint a még inkább impresszionista reminiscenciákat és plain air naturalista ideákat posztimpresszionista megoldásokkal ötvöző 1906-os *Kertben* című, sajnos csupán fekete-fehér reprodukcióról ismert, lappangó, nagyméretű vászna és az alig egy évtizede, szintén hosszú lappangásból felbukkant 1907-es

Révai Ödönnéről festett reprezentatív portréja. Tárgyalt műünk elődeihez hasonlóan a nyergesi kertben készült, szintén kalapos hölgy ült modell az üde nyári napsütésben, de spontán, fürgé ecsetkezelése, fauve-os vázlatosság egyértelműen arra utal, hogy némileg későbbi alkotásról van szó. Tisztán nyomon követhető, ahogy Kernstok fokozatosan elhagyta a részletező, valóságúságra törekvő festésmódot, és egyre lényegre törőbbé, sematizáltabbá váltak alakjai. Cikázó, kigyózó ecsetjárásának legközelebbi analógiáját az egyik legfauve-osabb művén, a *Fiúkat a nyergesi kertben* című festményen találjuk, melyet valószínűleg már 1909 nyarán festett. Tárgyalt képünk is az analógiájához hasonló, Kernstokra oly jellemző színakkordok tünnek fel – árnyékba rejtőző

mély bíborok és lilák mellett fel-felvillanó hasány kadmium-sárgák és a különböző kékek egyedi egyvelegét zöldek és barnák sokféle árnyalata öleli körbe.² A rendkívül gyors ecsetjárás jól kiolvasható kanyarulatai és cikázásai szinte lépésről-lépésre nyomon követhetően tudósítanak arról, hogy mennyire sebtiben, a látvány azonnali rögzítését szem előtt tartó hevületben készült a kép. Ezt a feltűnően rapid festésmódot valószínűleg Márfytól lehetett el a társaság doyen-je, hiszen több más 1908 nyarán Kernstoknál festett képe közül, például a *Nyergesi lány* című kartonján is közeli megoldásokkal találkozhatunk, míg Kernstok korábbi képein hasonló festői gesztusok és effektek nem igen tapasztalhatók. A festmény hátoldalán egy még sokkalta se-

7. Ziffer Sándor: *Karosszéknél ülő nő, 1908* magántulajdon

8. Boromisza Tibor: *Felcséje (Torday Mária) portréja, 1910*

9. Boromisza Tibor: *Hölgy napfényes padon, 1908-1909 körül*

1 Kernstok Károly: A kutató művészet, *Nyugat*, 1910, jan. 16, III, évf. 2, sz. 95-99., valamint Lukács György: Az utak elváltak, *Nyugat*, 1910, febr. 1, III, évf. 3, sz. 190-193.
2 A festmény roncsolásmentes anyagvizsgálaton is átesett. Az elsősorban a fehér festékananyagra irányuló diagnosztika egyértelműen kimutatta, hogy a mű a feltételezett korszakban készült.
3 Kernstok ekkori műveinek esetében nem példa nélküli, hogy a verso oldalakon is találunk akár befejezett vagy félbehagyott, esetleg pusztá játékoságból odavetett kompozíciókat. Hasonlóan hevenyészett módon felvázolt ház és fa kompozíciójával találkozhatunk például egy a korszakban festett másik festményének a *Fának támaszkodó fiúkat* című főművének (MNG, Budapest) a hátoldalán is.

10. Kernstok Károly: *Czobel Béla portréja* Magyar Nemzeti Galéria

11. Kernstok Károly: *Fának támaszkodó fiúkat* Magyar Nemzeti Galéria

matikusabb férfiakat sommásan felvázolt alakja látható. Nehéz eldönteni, hogy vajon ezt is maga Kernstok pingálta a vászon hátoldalára – esetleg csak tréfából, hogy az ecsetben maradt festék se menjen teljesen pocsékba – vagy talán a körülötte sertepertelő, állandó modelltől is szolgáló Nyergesi testvérek, János vagy István törölte ki emígy az ecsetet, miután végzett a képpel. A férfialak lábának megformálása igen hasonló egy korban azonos Kernstok festményen látható megoldással (Álló nő akt, 1908, Mgt.), így valószínűbbnek tűnik, hogy a hátoldal férfiját is maga Kernstok festette.³ Korszakhatározó a festmény szignatúrája is, ugyanis Kernstok ekkoriban készült festményein sűrűn alkalmazta a bekarcolt aláírást, de az azt felül-

író ecsettel húzott szígnő is valószínűleg nem sokkal később kerülhetett a festményre. A modell kiléte mai tudásunk szerint egyértelműen nem azonosítható, ám mivel Kernstok ezúttal nem is törekedett portrérűsége, valószínű, hogy pusztán a kompozíció, a tájba helyezett nőalak érdekelte a művészt, ahogy ekkori aktos képei esetében sem a modellek kiléte volt a fontos számára. A festmény előkerülésével nem csupán egy korábban ismeretlen művel lett gazdagabb a korai Kernstok oeuvre, de egyre tisztább képet nyerhetünk általa a művész 1908–1909 körüli alkotói módszeréről, arról a korszakáról, amellyel – csoporttársai közreműködésével – új csapásokat nyithatott a magyar piktúra századeleji fejlődésében.

BARKI GERGELY
művészettörténész

